TRANSPOZÍCIA SMERNÍC EURÓPSKEJ ÚNIE NA PODMIENKY SLOVENSKEJ REPUBLIKY V OBLASTI PRÍRODNÝCH MINERÁLNYCH VÔD

TRANSPOSITION OF THE EUROPEAN UNION DIRECTIVES TO THE SLOVAK REPUBLIC CONDITIONS IN THE DOMAIN OF NATURAL MINERAL WATERS

Ladislav Melioris, Lenka Lásková, Martina Juráková

ABSTRACT

The legislation issue for the domain of natural mineral waters has been solved in the Council Directive 80/777/EEC, of 15 July 1980 on the approximation of the laws of the Member States relating to the exploitation and marketing of natural mineral waters, as last amended by Directive 96/70/EC of the European Parliament and Council, of 28 October 1996 and Commission Directive 2003/40/EC, of 16 May 2003 establishing the list, concentration limits and labeling requirements for the constituents of natural mineral waters and the conditions for using ozone-enriched air for the treatment of natural mineral waters and spring waters.
The paper is aimed on the transposition of natural mineral waters in connection with our admittance to European Union and on the particular legislation alterations resulting from the transposition.

KEY WORDS

directive of the European Union, Draft of Spa Act, treatment of natural mineral waters, concentration limits of natural mineral waters

KĽÚČOVÉ SLOVÁ

Smernice Európskej únie, Návrh Kúpeľného zákona, úprava prírodných minerálnych vôd, koncentračné limity prírodných minerálnych vôd

ÚVOD

Slovenská republika spolu s ďalšími asociovanými krajinami zo strednej a východnej Európy pristupuje k rozšíreniu Európskej únie, čo si vyžaduje príslušné legislatívne zmeny. Problematika legislatívy v oblasti prírodných minerálnych vôd je v Európskej únie riešená v smernici Rady 80/777/EEC z 15.júla 1980 o aproximácii práva členských štátov vzťahujúcich sa na využívanie a obchodovanie s prírodnými minerálnymi vodami v znení smernice 96/70/EC Európskeho parlamentu a Rady z 28.októbra 1996 a ďalej v smernici Komisie 2003/40/EC zo 16.mája 2003, ktorou sa ustanovuje zoznam, koncentračné limity a požiadavky na označovanie zložiek prírodných minerálnych vôd a podmienky používania vzduchu obohateného o ozón na úpravu prírodných minerálnych vôd.

Cieľom príspevku je poukázanie na transpozíciu týchto smerníc do právneho poriadku Slovenskej republiky (SR), najmä na nové trendy v oblasti prírodných minerálnych vôd v súvislosti so vstupom do Európskej únie (EÚ), ako aj na príslušné legislatívne zmeny, ktoré z transpozície vyplynú. Príspevok informuje o platných právnych normách v oblasti prírodných minerálnych vôd, prírodných liečivých vôd, klimatických podmienok priaznivých na liečenie a prírodných liečebných kúpeľov.

Prof. RNDr. Ladislav Melioris, DrSc., Ing. Lenka Lásková, RNDr. Martina Juráková
Inšpektorát kúpeľov a žriediel, Ministerstvo zdravotníctva SR, Limbová 2, 837 52, Bratislava,
tel: +421-2-593 73 281, fax: +421-2-54 777 673,
ladislav.melioris@health.gov.sk, lenka.laskova@health.gov.sk, martina.jurakova@health.gov.sk

PRÁVNE AKTY EURÓPSKEJ ÚNIE

Smernica Rady 80/777/EHS zjednocuje proces uznávania prírodných minerálnych vôd, doteraz označovaných prírodných minerálnych vôd stolových, určuje podmienky zisťovania fyzikálnych vlastností, chemického zloženia a fyziologických účinkov na ľudský organizmus.

Ďalej zjednocuje podmienky plnenia do obalov vrátane ich označovania, určuje spôsoby úpravy prírodných minerálnych vôd určených na distribúciu a ustanovuje podrobnosti o jednotlivých požiadavkách na ich kontrolu.

Z tohto dôvodu jej súčasťou je definícia prírodnej minerálnej vody, pokyny a kritéria pre uplatňovanie definície a kvalifikácia prírodných minerálnych vôd obsahujúcich oxid uhličitý. Od bežnej pitnej vody sa zreteľne líši svojou osobitnosťou, ktorá je charakterizovaná obsahom minerálnych látok, stopových prvkov a iných zložiek, prípadne určitými účinkami a svojou pôvodnou čistotou. Tieto znaky musia byť overené skúškami z geologického a hydrogeologického prieskumu, fyzikálno - chemickej a mikrobiologickej analýzy, vedeckých metód uznaných kompetentným orgánom nevynímajúc a v prípade potreby aj z farmakologického, fyziologického a klinického hľadiska.

Výsledky z geologického a hydrogeologického prieskumu by mali okrem iného poskytovať:

- presnú lokalizáciu záchytu prírodnej minerálnej vody v závislosti od hrúbky kolektora prírodnej minerálnej vody (topograficky podľa máp mierky 1 : 1000),
- informácie o geologicko - tektonických pomeroch územia, hlavne informácie o geomorfologickom a geologickom vývoji lokality, štruktúrnej a litologickej stavbe územia, petrografickej charakteristike jednotlivých stratigrafických jednotiek potrebných pre pochopenie hydrogeologickej funkcie územia,
- opis vykonaných technických prác,
- riešenie na stanovenie pásiem hygienickej ochrany - z dôvodu ochrany prírodnej minerálnej vody.

Pozornosť musí byť venovaná zhodnoteniu hydrochemického režimu prírodnej minerálnej vody:

- zdroja vody,
- teploty vody v mieste výveru podzemnej vody, teploty okolitého prostredia,
- vzťahu medzi hydrogeochemickým typom horninového prostredia a minerálneho zloženia vody,
- suchého zvyšku pri 180 °C a 260 °C,
- mernej elektrickej vodivosti vody,
- pH,
- obsahu aniónov a katiónov vo vode,
- obsahu neionizujúcich prvkov,
- koncentrácií stopových prvkov,
- rádioaktivity v mieste výveru podzemnej vody,
- indexového čísla zložiek vody podľa izotopov: kyslík (^{16}O – ^{18}O) a vodík (protón, deutérium, trítium),
- toxicity vybraných zložiek vody s prihliadnutím na tolerancie stanovené pre jednotlivé zložky.

Mikrobiologické analýzy (vzorky vody odoberané z miesta výveru podzemnej vody) musia obsahovať:

- dôkaz absencie parazitov a choroboplodných mikroorganizmov,
- kvalitatívne stanovenie mikroorganizmov schopných rozmnožovania, ktoré poukazujú na fekálne znečistenie (neprítomnosť Escherichia coli a iných koliformných zárodkov v 250 ml vzorke vody pri teplote 37 °C a 44,5 °C, fekálnych stretokokov v 250 ml vzorke, sporulujúcich anaeróbnych baktérií redukujúcich siričitany v 50 ml vzorke, neprítomnosť Pseudomonas aeruginosa v 250 ml vzorke),
- stanovenie celkového obsahu mikroorganizmov schopných rozmnožovania za 72 hodín pri 20 °C až 22 °C na agar - agare alebo agar - želatínovej zmesi, za 24 hodín pri 37 °C na agar - agare.

V prípade vykonávania klinických a farmakologických testov musia byť použité vedecky uznané metódy a musia byť v súlade s osobitnými vlastnosťami prírodnej minerálnej vody a jej účinkom na ľudský organizmus, napr. diuréza, funkcia žalúdka a čriev, vyrovnanie nedostatku minerálií. Tieto skúšky môžu byť fakultatívne, ak voda vykazuje také charakteristiky svojho zloženia na základe ktorých bola voda v členskom štáte, v ktorom sa získava, považovaná za prírodnú minerálnu vodu pred uplatňovaním tejto smernice.

Smernica Rady 80/777/EHS bola novelizovaná Smernicou 96/70/ES Európskeho parlamentu a Rady z 28.októbra 1996, ktorá rieši problematiku úpravy prírodnej minerálnej vody, takisto novelizuje podmienky označovania prírodných

minerálnych vôd plnených do spotrebiteľského balenia a poskytuje informáciu o podmienkach, za ktorých môže členský štát stiahnuť prírodnú minerálnu vodu plnenú do spotrebiteľského balenia z obehu.

Smernica Komisie 2003/40/ES ustanovuje zoznam jednotlivých zložiek nachádzajúcich sa v prírodných minerálnych vodách, ktoré môžu predstavovať riziko pre zdravie verejnosti, ich limitné koncentrácie, termíny na uplatnenie týchto limitov a požiadavky na označovanie určitých zložiek. Tieto zložky musia byť prítomné vo vode pôvodne a nesmú pochádzať zo znečistenia zdroja. Ďalej definuje podmienky používania vzduchu obohateného o ozón na oddeľovanie zlúčenín železa, mangánu, síry a arzénu z prírodných minerálnych vôd a požiadavky na označovanie vôd, ktoré boli takto upravované.

Vyššie uvedené smernice sa nevzťahujú na vody, ktoré sú klasifikované ako liečivo a prírodné minerálne vody, ktoré sa pri prameni používajú na liečebné účely v termálnych alebo minerálnych zariadeniach.

ÚPRAVA PRÍRODNÝCH MINERÁLNYCH VÔD

Podľa smernice Rady 80/777/EEC z 15.júla 1980, novelizovanej smernicou 96/70/EC Európskeho parlamentu a Rady z 28.októbra 1996 a smernice Komisie 2003/40/EC Európskeho parlamentu a Rady zo 16.mája 2003 sú povolené len nasledujúce úpravy prírodných minerálnych vôd:

- oddeľovanie nestabilných zložiek najmä zlúčenín železa a síry, uskutočňované filtráciou alebo dekantáciou po prípadnom okysličení,
- čiastočné alebo úplné odstraňovanie oxidu uhličitého výlučne fyzikálnymi metódami.

Upravovať prírodnú minerálnu vodu oddeľovaním zlúčenín železa, mangánu, síry a arzénu prostredníctvom vzduchu obohateného o ozón musí v predstihu schváliť Ministerstvo zdravotníctva SR po konzultácii s Vedeckým výborom pre potraviny pri Európskej komisii, aby použitie takejto úpravy bolo opodstatnené zložením vody ohľadne zlúčenín železa, mangánu, síry a arzénu a využívateľ musí zabezpečiť potrebné opatrenia na účinnú a bezpečnú úpravu prírodnej minerálnej vody a umožní jej kontrolu príslušným orgánom na ochranu zdravia.

Povolenie na úpravu prírodnej minerálnej vody môže Ministerstvo zdravotníctva SR vydať len ak:

- prírodná minerálna voda pred úpravou spĺňa príslušné mikrobiologické a biologické kritériá
- fyzikálne vlastnosti a chemické zloženie prírodnej minerálnej vody, čo sa týka základných zložiek, sa úpravou nezmenia,
- úprava nepovedie k vytváraniu rezíduí ako rozpustený ozón, bromičnany, bromoform s koncentráciou presahujúcou ich maximálne povolený limit (tab. 1) a ďalších rezíduí, ktoré môžu znamenať riziko pre zdravie ľudí,
- využívateľ zabezpečil potrebné opatrenia na účinnú a bezpečnú úpravu prírodnej minerálnej vody a umožnil jej kontrolu príslušným orgánom na ochranu zdravia.

Tab. 1: Najvyššie limity pre rezíduá z úpravy prírodných minerálnych vôd vzduchom obohateným o ozón
Tab. 1: Maximum limits for residues form treatment of natural mineral waters by ozone – enriched air

Rezíduá z úpravy	Maximálny limit [mg.l^{-1}]
Rozpustený ozón	0.05
Bromičnany	0.003
Bromoform	0.001

KONCENTRAČNÉ LIMITY PRÍRODNÝCH MINERÁLNYCH VÔD

V minulosti sa kvalitatívne ukazovatele prírodných minerálnych stolových vôd posudzovali podľa noriem STN 86 8000 „Prírodné minerálne vody, prírodné liečivé a prírodné minerálne stolové vody“ a STN 86 8001 „Prírodná minerálna voda v spotrebiteľskom balení“. Limitné hodnoty kvalitatívnych ukazovateľov prírodných minerálnych stolových vôd vychádzali z limitných hodnôt kvalitatívnych ukazovateľov pre pitnú vodu a z tohto dôvodu sa zohľadňovala aj norma STN 75 7111 „Kvalita vody. Pitná voda“.

V súčasnosti (od roku 2000) sa medzné hodnoty kvalitatívnych ukazovateľov posudzujú podľa hodnôt uvedených vo výnose Ministerstva pôdohospodárstva SR a Ministerstva zdravotníctva SR z 10.augusta 2000 č.2313/4/2000-100, ktorým sa vydáva dvadsiata piata hlava Potravinového kódexu SR upravujúca nápoje.

V súvislosti so vstupom SR do EÚ vznikla nevyhnutnosť vyššie uvedené právne akty EÚ transponovať do našich právnych predpisov. V tejto súvislosti bolo potrebné novelizovať ustanovenia Potravinového kódexu a zákona NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov (bližšie rozpracované

v kapitole „Platná právna úprava problematiky prírodných minerálnych vôd"). Predkladaný návrh Potravinového kódexu ustanovuje podrobnosti o jednotlivých požiadavkách na získavanie, úpravu, plnenie, dovoz a kontrolu prírodnej pramenitej vody, prírodnej minerálnej vody, prírodnej liečivej vody na manipuláciu s nimi a ich uvádzanie do obehu, ktoré budú aktuálne po vstupe do EÚ.

Zložky, nachádzajúce sa v prírodných minerálnych vodách v prirodzenom stave, môžu vzhľadom na ich koncentračné zastúpenie vo vode predstavovať zdravotné riziko pre verejnosť. Z tohto dôvodu smernice ustanovujú prijatie harmonizovaných koncentračných limitov pre vybrané zložky prírodných minerálnych vôd po konzultácii s Vedeckým výborom pre potraviny ako aj označovacie požiadavky na uvádzanie prítomnosti určitých zložiek s vyššou koncentráciou.

Napríklad je známe, že nízky obsah fluoridu má priaznivé účinky na zuby, naopak nadmerný príjem fluoridu môže mať vo všeobecnosti škodlivé účinky na zdravie verejnosti. Svetová zdravotnícka organizácia odporučila odporúčanú hodnotu 1,5 $mg.l^{-1}$ pre fluorid, čo Vedecký výbor pre potraviny schválil pre prírodné minerálne vody. V súvislosti so zabezpečením dostatočnej ochrany zdravia verejnosti sa na základe najnovších medzinárodných dohovorov vyšpecifikovali maximálne limity pre vybrané zložky prírodných minerálnych vôd (tab. 2). Vedecký výbor pre potraviny potvrdil limitné hodnoty arzénu, bária, fluoridu, bóru a mangánu odporúčané WHO pre pitnú vodu. Limit pre dusičnany sa považuje za príliš nízky a odporúča sa dať do súladu s hodnotou pre pitnú vodu (uvedená v Smernici Rady 98/83/ES). Kvalitatívne požiadavky na prírodné minerálne vody sú s ohľadom na vyššie uvádzané smernice Európskej únie takisto rozpracované v predkladanom návrhu Potravinového kódexu (tab. 2, tab. 3, tab. 4).

Tab. 2: Zložky prirodzene prítomné v prírodných minerálnych vodách a maximálne limity, ktoré ak sa prekročia, môžu znamenať riziko pre zdravie verejnosti
Tab. 2: Constituents naturally present in natural mineral waters and maximum limits which, if exceeded, may pose a risk to public health

Zložky	Maximálne limity [$mg.l^{-1}$]
antimón	0.005
arzén (celkový)	0,01
bárium	1.0
bór	-
kadmiun	0,003
chróm	0,05
meď	1.0
kyanidy (celkové)	0,07
fluoridy	5.0
olovo	0,01
mangán	0,5
ortuť	0,001
nikel	0,02
dusičnany	50,0
dusitany	0,1
selén	0,01

Tab. 3: Mikrobiologické a biologické požiadavky na kvalitu prírodných minerálnych vôd
Tab. 3: Microbiological and biological requirements at the quality of natural mineral waters

Ukazovateľ	Jednotka	Limit	Druh limitu
Patogénne mikroorganizmy		neprítomné	
Escherichia coli	KTJ/250 ml	0	NMH
Koliformné baktérie	KTJ/250 ml	0	NMH
Enterokoky	KTJ/250 ml	0	NMH
Pseudomonas aeruginosa	KTJ/250 ml	0	NMH
Sporulujúce sulfidy redukujúce	KTJ/50 ml	0	NMH
anaeróbne baktérie			
Celk. počet mikroorg.kultiv.	KTJ/ ml	20*/100**	MH/NMH
pri t = 20±2°C			
Celk. počet mikroorg.kultiv.	KTJ/ ml	5*/20**	MH/NMH
pri t = 37±1°C			
Živé organizmy	Jedince/ml	0	NMH
Mŕtve organizmy	Jedince/ml	0	MH
Železité a mangánové bakt.	%	0	MH
Abiosestón	%	0	MH
Mikrosk. huby (mikromycéty)	Jedince/ml	0	MH

** orientačná hodnota na zdroji, ** vzorka vody odobratá a vyšetrená do 12 hod. po naplnení do spotrebiteľského obalu, pričom teplota vody počas týchto 12 hodín musí byť 4°C±1°C*

Tab. 4: Najnižší detekčný limit organických látok pre analýzu prírodných minerálnych vôd
Tab. 4: The lowest detecting limit of organic constituents for analysis of natural mineral waters

Ukazovateľ	Symbol	Jednotka	Detekčný limit	Druh limitu
Benzén	C_6H_6	$mg.l^{-1}$	0.2	NMH
1-2, 1-3, 1-4 dichlórbenzény	DCB	$mg.l^{-1}$	0.1	NMH
1,2 dichlóretán	C_2H_4Cl	$mg.l^{-1}$	0.1	NMH
Monochlórbenzén	MCB	$mg.l^{-1}$	0.2	NMH
Pesticídy jednotlivo *	PL	$mg.l^{-1}$	0.005	NMH
Benzo(a)pyrén	BaP	$mg.l^{-1}$	0.005	NMH
PAU spolu **	PAU s	$mg.l^{-1}$	0.01	NMH
Styrén	ST	$mg.l^{-1}$	0.2	NMH
1,1,2,2, tetrachlóretén	PCE	$mg.l^{-1}$	0.1	NMH
Tetrachlórmetán	CCl_4	$mg.l^{-1}$	0.1	NMH
Toluén	C_7H_8	$mg.l^{-1}$	0.2	NMH
1,1,2 trichlóretén	TCE	$mg.l^{-1}$	0.1	NMH
Chlóretén (vinylchlorid)	C_2H_3Cl	$mg.l^{-1}$	0.2	NMH
Xylén (suma troch izomérov)	C_8H_{10}	$mg.l^{-1}$	0.3	NMH
Tenzidy anionové	PAL-A	$mg.l^{-1}$	20	NMH

** Za pesticídy sa považujú organické insekticídy, herbicídy, fugicídy, nematocídy, akaricídy, organické algicídy, regulátory rastu. Limit sa vzťahuje na každý stanovený pesticíd samostatne. Zisťujú sa iba tie, ktoré možno vo vode predpokladať, ** PAUspolu znamená súčet látok: Benzo(a)pyrén, fluorantén, benzo(b)fluorantén, benzo(k)fluorantén, benzo(g,h,i)perylén, indeno(1,2,3-c,d)pyrén*

Podľa smernice Komisie 2003/40/EC Európskeho parlamentu a Rady zo 16.mája 2003 vyššie uvedené medzné hodnoty musia byť splnené v prípade minerálnych prírodných vôd plnených do spotrebiteľského balenia najneskôr do 1.januára 2006. Lehota najvyšších medzných hodnôt fluoridov a niklu v prírodných minerálnych vodách plnených do spotrebiteľského balenia sa predlžuje do 1.januára 2008.

ETIKETY PRÍRODNÝCH MINERÁLNYCH VÔD

Zmenám podliehajú aj informačné údaje označené na spotrebiteľskom balení prírodných minerálnych vôd. V stručnosti uvedieme, že etikety na prírodných minerálnych vodách plnených do spotrebiteľského balenia musia poskytovať údaje ako napríklad:

- miesto a názov zdroja, z ktorého bola voda získaná a plnená do obalu,
- množstvo celkových rozpustených látok [$mg.l^{-1}$],
- uvedenie analytického zloženia, udávajúceho charakteristické zložky minerálnej vody,
- dátum analýzy a laboratórium, ktoré analýzu vykonalo,
- spôsob úpravy prírodnej minerálnej vody,
- požiadavky na skladovanie a mnohé ďalšie.

Súčasťou obchodného názvu minerálnych vôd musí byť okrem iného napríklad aj označenie podľa pôvodu a množstva oxidu uhličitého. Z hľadiska pôvodu a množstva oxidu uhličitého sa minerálne vody označujú:

- prírodná minerálna voda s prirodzeným obsahom prírodného oxidu uhličitého,
- prírodná minerálna voda obohatená prírodným oxidom uhličitým,
- prírodná minerálna voda sýtená oxidom uhličitým,

Ak z prírodnej minerálnej vody sa odstránil voľný oxid uhličitý úplne alebo čiastočne a bolo to uskutočnené výlučne fyzikálnymi metódami bude označenie doplnené:

- prírodná minerálna voda s čiastočne odstráneným oxidom uhličitým,
- prírodná minerálna voda s úplne odstráneným oxidom uhličitým.

Komplexné požiadavky na označovanie a uvádzanie do obehu prírodných minerálnych vôd plnených do spotrebiteľského balenia sú stanovené už v spomínanom návrhu Potravinového kódexu.

PLATNÁ PRÁVNA ÚPRAVA PROBLEMATIKY PRÍRODNÝCH MINERÁLNYCH VÔD

Problematika prírodných minerálnych vôd je v právnom poriadku upravená v týchto právnych

predpisoch:

- Zákon NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov /deviata časť/
- Vyhláška MZ SR č. 212/2000 Z.z. o rozdelení, rozsahu sledovania a obsahu analýz prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd
- Výnos MZ SR a MP SR č. 2313/4/2000-100 zo dňa 10.8.2000, ktorým sa vydáva 25. hlava Potravinového kódexu upravujúca nápoje registrovaný v Zbierke zákonov pod číslom 357/2000 Z.z.
- vykonávacie predpisy k zákonu NR SR č. 277/1994 Z.z. - vyhlášky, ktorými sa vyhlasujú prírodné liečivé zdroje a prírodné zdroje minerálnych stolových vôd a ich ochranné pásma

Výnos MZ SR a MP SR č. 2313/4/2000-100 zo dňa 10.8.2000, ktorým sa vydáva hlava Potravinového kódexu upravujúca nápoje ustanovuje požiadavky na získavanie, úpravu a dovoz pramenitej stolovej vody, pramenitej dojčenskej vody, prírodnej minerálnej vody a prírodnej liečivej vody, na manipuláciu s nimi a na ich uvádzanie do obehu. V súčasnosti je v záverečnom štádiu legislatívneho procesu novela tohto výnosu, ktorou sa transponuje do právneho poriadku SR smernica Rady 80/777/EEC v znení smernice 96/70/EC a smernica Komisie 2003/40/EC a to v rozsahu požiadaviek na kvalitu, označovanie, uvádzanie do obehu, kontrolu a technologických požiadaviek pre prírodné minerálne vody plnené do spotrebiteľského balenia. Prírodné liečivé vody plnené do spotrebiteľského balenia už nebudú v potravinovom kódexe upravené, ktoré sú v zmysle smernice Rady 80/777/EEC považované za liečivá.

Zákon NR SR č. 277/1994 Z.z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov /deviata časť/ upravuje vyhlasovanie prírodných liečivých zdrojov /vôd, rašelín, slatín, bahien, plynov a emanácii/ a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd, povoľovanie využívania týchto zdrojov, zabezpečenie ich ochrany, platbu úhrad za ich využívanie s ohľadom na účel ich využitia. V neposlednom rade zakotvuje problematiku prírodných liečebných kúpeľov, vyhlasovanie kúpeľných miest, vydávanie štatútov kúpeľných miest, vyhlasovanie klimatických podmienok priaznivých na liečenie a i.

Súčasný stav tejto právnej úpravy nie je v súlade s kritériami pre uznávanie a kontrolu prírodných minerálnych vôd plnených do spotrebiteľského balenia a taktiež nezakotvuje kompetencie Ministerstva zdravotníctva SR vo veci notifikácie uznaných prírodných minerálnych vôd v SR a a uznávania prírodných minerálnych vôd dovezených z tretích krajín, v zmysle smernice Rady 80/777/EEC v znení smernice 96/70/EC. Preto Ministerstvo zdravotníctva SR zabezpečilo transpozíciu príslušných článkov uvedenej smernice do Návrhu nového zákona o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Vzhľadom k tomu, že tento zákon pravdepodobne nenadobudne účinnosť k 1.5.2004, pripravuje Ministerstvo zdravotníctva SR v súlade s čl. 120 Ústavy Slovenskej republiky aproximačné nariadenie vlády. Týmto aktom bude zabezpečená úplná transpozícia smernice Rady 80/777/EEC v znení smernice 96/70/EC do nášho právneho poriadku a bude harmonizovaná legislatívna báza tak, aby prírodné minerálne vody balené do spotrebiteľského balenia produkované na Slovensku a ktoré zodpovedajú daným kritériám mali voľný pohyb na trhu krajín Európskej únie.

NÁVRH KÚPEĽNÉHO ZÁKONA

Zmeny v koncepcii riadenia spoločnosti a v sociálno-ekonomickej oblasti a s nimi súvisiaca reforma zdravotníctva vyžadujú vytvoriť nový legislatívny základ pre úpravu spoločenských vzťahov v oblasti liečebného kúpeľníctva a využívania prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd. Prispieva k tomu i skutočnosť, že zákon NR SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, ktorý je platnou právnou úpravou na úseku, nevyhovuje kritériám kladeným na predpisy tohto druhu zo strany Európskej únie.

V čase od vydania zákona NR SR č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších zmien a doplnkov, ktorého súčasťou je i problematika zabezpečovania ochrany prírodných liečebných kúpeľov, prírodných liečivých zdrojov a prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd, sa podstatne zmenili vlastnícke vzťahy vo vnútri

kúpeľných území, došlo k zmenám prístupu k poskytovaniu liečebnej starostlivosti a zvýšeným nárokom na ochranu prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd. Platná právna úprava viac - menej rámcovo upravuje technicko - administratívne opatrenia a postup príslušných subjektov pri zriaďovaní prírodných liečebných kúpeľov ako aj právomoci príslušných štátnych orgánov. Nanovo je treba formulovať zásady a princípy udeľovania príslušných povolení na využívanie prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd. Ako nový nástroj ministerstvo navrhuje vytvoriť konkurencieschopné prostredie a to vytvorením predpokladov pre súťaž, čo znamená, že každá fyzická alebo právnická osoba, ktorá bude spĺňať právne a administratívne požiadavky stanovené príslušnými právnymi predpismi, bude oprávnená žiadať o vydanie zákonom predpísaných povolení. Za predpokladu, že to dovolí kapacita zdrojov minerálnej vody v žriedelnej štruktúre, budú sa tak otvárať nové možnosti pre investície a nové podnikateľské aktivity. V záujme prevádzkovateľov je, aby povoľovacie konanie bolo upravené podrobnejšie a to aj v nadväznosti na novú úpravu správneho súdnictva obsiahnutú v Občianskom súdnom poriadku. Aplikačná prax ukázala, že bude potrebné dôsledne upraviť platným právnym stavom už delené kompetencie medzi Ministerstvo zdravotníctva SR a Ministerstvo pôdohospodárstva SR a to tak, aby práva a povinnosti boli stanovené zákonne, v súlade s čl. 13 Ústavy SR. Dnes platná úprava totiž dôsledne nerozlišuje medzi základnou potrebou garantovať ochranu prírodným liečivým zdrojom a zdrojom prírodných minerálnych vôd a stanovovaním obchodno-technických podmienok pre využívanie najmä zdrojov minerálnych stolových vôd.

Ministerstvo zdravotníctva SR na základe programového vyhlásenia vlády SR a v súlade s reformnými krokmi v zdravotníctve v súčasnosti pripravuje Návrh zákona o minerálnych vodách, prírodných liečivých zdrojoch, zdrojoch prírodných minerálnych vôd, klimatických podmienkach priaznivých na liečenie, prírodných liečebných kúpeľoch a kúpeľných miestach /tzv. Kúpeľný zákon/. Cieľom je zabezpečiť prípravu moderného kúpeľného zákona, v ktorom sa premietne nová zdravotnícka politika zosúladená so súčasnými spoločensko-ekonomickými vzťahmi v našej spoločnosti a ktorý bude kompatibilný s obdobnými zákonmi krajín EÚ a ostatných vyspelých krajín. Pripravovaný zákon stanoví v súlade s právom Európskej únie podmienky pre vyhľadávanie, uznávanie, využívanie a ochranu prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd a zároveň bude rešpektovať zásady výkonu potravinového dozoru, ktoré sa opierajú o rámce dané Národným programom úradnej kontroly potravín v Slovenskej republike. Taktiež určí podmienky pre klimatické podmienky priaznivé na liečenie, zriaďovanie prírodných liečebných kúpeľov a podmienky pre ochranu a rozvoj kúpeľných miest.

Pripravovaný zákon vychádza zo štyroch základných princípov:

1. Zdroje prírodných minerálnych vôd, prírodné liečivé zdroje, klimatické podmienky priaznivé na liečenie a prírodné liečebné kúpele sú nenahraditeľným národným bohatstvom a sú nepremiestniteľné.
2. V každom štáte, na území ktorého sa vyskytujú, sú odborne využívané a chránené. Predstavujú významné faktory zdravotníckeho, hospodárskeho, spoločenského a kultúrneho života.
3. Je celospoločenským záujmom zabezpečiť ich zákonnú ochranu pred ohrozením a poškodením ako aj ich optimálne odborné využívanie a primeraný ekonomický prínos.
4. Návrh zákona bude vychádzať z čl. 4 Ústavy SR, podľa ktorého podzemné vody a prírodné liečivé zdroje sú vo vlastníctve Slovenskej republiky.

Návrh Kúpeľného zákona vychádza zo súčasných poznatkov vedy a techniky, najmä fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie, humánnej bioklimatológie, chémie, balneotechniky a vied o zemi. Využíva skúsenosti z doterajšieho vyhľadávania, využívania a ochrany prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd v podmienkach Slovenska. Návrh zákona akceptuje odporúčania Európskeho zväzu kúpeľov a komisie pre minerálne a termálne vody medzinárodnej hydrogeologickej asociácie (IAH). Nová právna úprava reaguje na potrebu novej regulácie práv a povinností fyzických osôb a právnických osôb a štátnych orgánov k prírodným vodám a nehnuteľnostiam, ktoré s nimi súvisia. Novým spôsobom sa upravuje podiel samosprávnych

orgánov miest a obcí na koordinácii svojich podnikateľských aktivít, súvisiacich s činnosťou prírodných liečebných kúpeľov. Vytvárajú sa predpoklady pre usmerňovanie činnosti viacerých podnikateľských subjektov v jednom kúpeľnom mieste. Determinuje sa ich podiel na udržiavaní a prevádzke komplexu kúpeľných zariadení potrebných na vykonávanie kúpeľnej starostlivosti, ako sú technické a balneotechnické zariadenia, balneoterapie, parky, kolonády, spoločenské zariadenia a pod.

OBSAH NÁVRHU KÚPEĽNÉHO ZÁKONA

Pripravovaný návrh zákona bude v cca desiatich častiach, ďalej vnútorne členených, obsahovať komplexnú právnu, úpravu tak administratívnych úkonov potrebných k hodnoteniu, uznaniu a využívaniu prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd, uznaniu klimatických podmienok priaznivých na liečenie a zriaďovaniu prírodných liečebných kúpeľov ako aj garancie zabezpečenia ochrany týchto zdrojov a to prostredníctvom odborného dohľadu vykonávaného zo strany štátnych orgánov. Súčasťou návrhu zákona bude i zabezpečenie ochrany prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd, ale i sankcií pri nedodržaní povinností vyplývajúcich z tohto zákona. Zákon bude musieť počítať so stanovením určitých obmedzení vlastníckych práv pri rešpektovaní príslušných článkov Ústavy Slovenskej republiky. Za takéto obmedzenie vlastníckych práv však musí byť dotknutým subjektom poskytnuté primerané odškodnenie.

Z hľadiska systematického návrh zákona v jednotlivých častiach bude vymedzovať:

- Základné pojmy - minerálne vody, prírodné liečivé vody, prírodné minerálne vody liečivé plnené do obalov, prírodné minerálne vody plnené do spotrebiteľského balenia, mineralizované vody prírodné liečivé soli a plyny, peloidy, prírodné liečebné kúpele, samostatné liečebne a iné. V porovnaní s platnou právnou úpravou a doteraz zaužívaným označovaním minerálnych vôd plnených do spotrebiteľského balenia ako „prírodné minerálne stolové vody" dochádza k zmene, nakoľko sa takéto vody budú v súlade so smernicami Európskej únie nazývané „prírodné minerálne vody".
- Rozsah výkonu štátnej správy vo veciach prírodných liečivých zdrojov, zdrojov prírodných minerálnych vôd, prírodných liečebných kúpeľov a kúpeľných miest. Ústredným orgánom štátnej správy pre uvedenú oblasť bude Ministerstvo zdravotníctva SR. Jeho pôsobnosť bude vymedzená v oblasti získavania, uznávania, povoľovania využívania zdrojov, uznávania klimatických podmienok za priaznivé na liečenie, zriaďovania prírodných liečebných kúpeľov a výkonu dozoru, správu informačných systémov a koncepčný rozvoj v tejto oblasti. V záujme zabezpečenia jednotného odborného výkonu zákona sa zriadi Štátna kúpeľná komisia pre prírodné minerálne vody, prírodné minerálne vody liečivé, prírodné liečebné kúpele a samostatné kúpeľné liečebne a klimatické podmienky priaznivé na liečenie (Štátna kúpeľná komisia), ktorá bude mať vytvorené procesné podmienky pre vydávanie rozhodnutí ako nezávislý orgán. Navrhuje sa, aby štátna kúpeľná komisia pôsobila ako orgán ministerstva. Do jej pôsobnosti bude patriť najmä uznávanie prírodných liečivých zdrojov, zdrojov prírodných minerálnych vôd, rozhodovanie o vymedzení kúpeľného územia, určovanie správcu zdrojov, určovanie ochranných pásiem zdrojov a klimatických podmienok na liečenie, zriaďovanie prírodných liečebných kúpeľov a i.
- Kritériá pre hodnotenie a uznanie zdroja. Rozhodnutie o uznaní je rozhodujúci akt, od ktorého sa odvíja celé ďalšie konanie súvisiace s činnosťou prírodných liečebných kúpeľov a plnenia prírodných liečivých vôd a prírodných minerálnych vôd do spotrebiteľského balenia v plniarniach týchto vôd. Následne ovplyvňuje hospodárske a spoločenské činnosti v danom priestore. Podnet na vydanie uznania bude predkladať zákonom stavený orgán štátu, vlastník pozemku, na ktorom sa zdroj nachádza, obec na území ktorej sa zdroj nachádza a konečne fyzická, alebo právnická osoba, ktorá mieni zdroj využívať. Bude presne stanovený okruh účastníkov konania o uznanie zdroja. V porovnaní s platnou právnou úpravou tu taktiež dochádza k zmene pojmu „vyhlasovanie zdroja", nakoľko európska legislatíva hovorí o „uznávaní zdroja". Novinkou je tiež forma uznávania, kým v súčasnosti sa uznávali zdroje všeobecne záväzným právnym predpisom, nová

právna úprava predpokladá uznávanie zdrojov rozhodnutím v zmysle správneho poriadku.
- Povoľovanie využívania prírodných liečivých zdrojov, zdrojov prírodných minerálnych vôd, úpravy ich produktov a technických zariadení zdrojov, ich zmeny, zrušenie a zánik a súvisiace vlastnícke vzťahy. Ukladajú sa povinnosti využívateľovi zdroja, upravujú sa práva a povinnosti ďalšieho využívateľa zdroja a správcu zdroja. Upravujú sa zmeny, zrušenie a zánik povolenia na využívanie zdroja. Definované sú povinnosti využívateľa prírodného liečivého zdroja a úloha odborného dozoru. Osobitnú úpravu si žiada režim prírodných liečivých vôd, ktoré sa plnia do spotrebiteľského balenia, ktoré sú v zmysle smernice Rady 80/777/EEC považované za liečivá.
- Poplatky za využívanie prírodných liečivých zdrojov a ukladanie pokút. V porovnaní s platnou právnou úpravou sa uvádza novinka a to, že využívatelia budú platiť za povolené odberné množstvo uvedené v povolení na využívanie zdroja. Doteraz platili za skutočne odobrané množstvo.
- Ochrana prírodných liečivých zdrojov a zdrojov prírodných minerálnych vôd. Stanovené sú podmienky a formy ochranných opatrení, vymedzenie ochranných pásiem I. a II. stupňa. Ochranné pásma už nebudú vytyčované v troch stupňoch, ale iba v dvoch, pričom v prípade hlbokých vrtov chránených dostatočnou hrúbkou nepriepustných hornín sa pripúšťa vytýčiť ochranné pásmo ako kruh o polomere 25 metrov od zdroja.
- Podmienky pre vyhlásenie klimatických podmienok priaznivých na liečenie a klimatického kúpeľného miesta a monitorovanie klimatických parametrov v prírodných liečebných kúpeľoch.
- Podmienky pre zriadenie prírodných liečebných kúpeľov, samostatných kúpeľných liečební, podmienky pre vyhlásenie kúpeľného miesta, jeho štatútu a vymedzenie vnútorného kúpeľného územia. Zákon nepredpokladá, prenášanie kompetencií štátu na samosprávu, predpokladá však dôsledné rešpektovanie kompetencií príslušných orgánov samosprávy. V tejto súvislosti sa navrhuje, aby návrhy štatútov kúpeľných miest a obcí boli vydávané až po ich prerokovaní v príslušných orgánoch samosprávy miest a obcí.
- Stanovenie povinností vlastníkov nehnuteľností, obmedzenia vlastníckych práv, náhrada vzniklej ujmy. V tejto súvislosti je nutné v zákone zakotviť aj náhradu ujmy, ktorá môže vlastníkom nehnuteľností v dôsledku obmedzení stanovených týmto zákonom vzniknúť /čl.20 Ústavy Slovenskej republiky/.
- Úpravu spolupráce orgánov štátnej správy a obcí, na území ktorých sa nachádzajú prírodné liečivé zdroje, zdroje prírodných minerálnych vôd, klimatické podmienky priaznivé na liečenie, prírodné liečebné kúpele a ich podiel na zabezpečovaní činností, ochrany a rozvoja prírodných liečebných kúpeľov.
- Spoločné prechodné a záverečné ustanovenia.
- Vykonávacie právne prepisy - v súlade s príslušnými právnymi predpismi budú súčasťou navrhovaného zákona Vyhlášky Ministerstva zdravotníctva, ktorými sa vykonávajú niektoré ustanovenia kúpeľného zákona.

ZÁVER

Príspevok pojednáva o transpozícii smerníc Európskej únie na podmienky Slovenskej republiky v oblasti prírodných minerálnych vôd, využívania a obchodovania s prírodnými minerálnymi vodami plnenými do spotrebiteľského balenia.

Druhá časť príspevku je zameraná na informáciu o platnej právnej úprave v oblasti minerálnych vôd a o pripravovaných zmenách v súvislosti so vstupom do Európskej únie. Zameriava sa najmä na popis pripravovaného návrhu kúpeľného zákona, ktorý má vytvoriť nový právny rámec pre atraktívnu oblasť využívania prírodných liečivých vôd v prírodných liečebných kúpeľoch a prírodných minerálnych vôd v plniarniach týchto vôd. V súlade s právom Európskej únie bude táto nová legislatívna báza harmonizovaná tak, aby prírodné minerálne vody plnené do spotrebiteľského balenia na Slovensku mali voľný pohyb na trhu krajín Európskej únie. Zároveň nástrojom na zvýšenie kvality liečebného kúpeľníctva na Slovensku bude vytvorenie podmienok pre plné uplatňovanie trhových mechanizmov, čo nepochybne prispeje k posilňovaniu konkurencie schopnosti slovenského kúpeľníctva na európskom trhu.

LITERATÚRA

Smernica Rady 80/777/EEC z 15.júla 1980 o aproximácii práva členských štátov vzťahujúcich sa na využívanie a obchodovanie s prírodnými minerálnymi vodami. Úradný vestník Európskych spoločenstiev L 229, 30.8.1980, str. 1
Smernica 96/70/EC Európskeho parlamentu a Rady z 28.októbra 1996. Úradný vestník Európskych spoločenstiev L 299, 23.11.1996, str. 26
Smernica Komisie 2003/40/EC zo 16.mája 2003, ktorou sa ustanovuje zoznam, koncentračné limity a požiadavky na označovanie zložiek prírodných minerálnych vôd a podmienky používania vzduchu obohateného o ozón na úpravu prírodných minerálnych vôd. Úradný vestník Európskych spoločenstiev L 126, 22.5.2003, str. 34

TRANSPOSITION OF THE EUROPEAN UNION DIRECTIVES TO THE SLOVAK REPUBLIC CONDITIONS IN THE DOMAIN OF NATURAL MINERAL WATERS

RESUMÉ

The legislation issue for the domain of natural mineral waters has been solved in the following Directives of European Union:
Council Directive 80/777/EEC, of 15 July 1980 codifies the notification process of natural mineral waters, establishes the determination conditions of physical attributes, chemical compositions and physiological effects to the human body. Directive 80/777/EC codifies the conditions of packing and labeling, establishes methods for the treatment of natural mineral waters, which are designated to the distribution.
Directive 80/777/EC has been amended by Directive 96/70/EC of the European Parliament and Council, of 28 October 1996.
Commission Directive 2003/40/EC, of 16 May 2003 establishes the list of concentration limits and labeling requirements for the constituents of natural mineral waters and the conditions for using ozone-enriched air for the treatment of natural mineral waters.
Those directives don't refer to the water classified like medicament and natural mineral waters used for the thermal, mineral facilities in the spring area.
The approaching admittance of the Slovak Republic to the European Union requires the transposition of those directives into the legal order of the Slovak Republic. Socioeconomic conditions require the constituting of the new legal framework for the domain of the spa treatment and springs look like the Spa Act.
The Draft of the Spa Act issues from the four primary principles:

- The sources of the natural mineral waters, natural curative sources, climatic conditions hospitable for the therapeutics and natural therapeutic spas are the irreplaceable national riches.
- There are the professionally extracted from the ground and protected in each country. They present significant factors of the medical, economic, societal and cultural life.
- It is in societal interest to ensure their legal protection before the threatening and damaging, the optimal professional exploitation, the moderate economic benefit.
- The Draft of the Spa Act issues from the Article 4 of the Slovak Republic Constitution according which groundwater and natural curative sources are in the ownership of the Slovak Republic.

Recenzoval: Ing. Peter Krahulec